

e-mail: jaroslav.kusnir@unipos.sk

Posudok na habilitačnú prácu PhDr. Márie Kiššovej, PhD. Hľadanie zmyslu recepcie
literárneho diela

Problematika, ktorú sa autorka habilitačnej práce podujala riešiť, si vyžaduje komplexný komparatívny a interdisciplinárny prístup, čo predstavuje náročný výskumný proces a schopnosť vedeckej syntézy spracovaných poznatkov. Názov habilitačnej práce Márie Kiššovej evokuje tému súvisiacu s ontologickými, etickými a axiologickými aspektmi umeleckého textu s dôrazom na úlohu čitateľa v procese jeho percepcie a recepcie. Autorka práce tvrdí, že táto práca „akcentuje kruciálnosť vzťahu medzi literárnym textom a životným svetom recipienta“ (Abstrakt). V celej práci dominuje práve táto autorkina snaha o poukázanie na úzku súvislosť medzi literárnym/umeleckým textom ovplyvňujúcim životnú skúsenosť čitateľa. Habilitačná práca Márie Kiššovej súčasne zdôrazňuje rolu emocionálnosti a spirituálnosti reprezentovanej religióznou skúsenosťou v recepčnom procese umeleckého diela, čo je považované za prejav blízkeho vzťahu medzi svetom umeleckého diela a fyzickým svetom jednotlivca. Takýto prístup a uvažovanie dominuje v prvých 5 kapitolách práce s výnimkou 4. kapitoly, pričom v týchto častiach sa autorka zaoberá takými kategóriami, akými sú interpretácia literárneho diela, životný svet, „životná múdrosť“, spirituálne dimenzie literárneho diela a pod., čo naznačuje orientáciu práce viac smerom k estetike a filozofii než k literárnej vede a len čiastočne smerom k literatúre anglofónnych krajín, keďže autorka sa zaoberá textami Franza Kafku, Josepha Rotha, Sadegha Hedayata, teda dielami neanglofónnej provinencie. Napriek tomu, že sa autorka práce zaoberá aj interpretáciami anglofónnych autorov, akými sú John Donne, W.B. Yeats, dielami

staroanglickej literatúry a pod., tieto interpretácie sú často zjednodušenými tematickými interpretáciami literárneho textu so snahou zdôrazniť religiózne a čiastočne estetické aspekty uvedených textov. V týchto častiach práce by sa vyžadovala dôslednejšia interpretácia textu v kontexte skúmanej témy, pričom viaceré použité termíny a kategórie a ich aplikáciu na skúmanie literárneho textu možno považovať za problematické. Mám na mysli predovšetkým pojmy, akými sú „životná múdrosť“ (s. 9,38), „múdrosovný diskurz“ (s. 38), „duchovná pravda“ (s.79), či „devocionálny text“ (s. 79). Autorkina práca s týmito termínmi a kategóriami je nepresvedčivá a využívanie týchto termínov zdôrazňuje skôr všeobecne religiozitu a spiritualitu textu ako pozitívnu hodnotu než problém recepcie týchto textov. V týchto častiach práce autorka nepracuje úplne systematicky ani s inými termínmi a koncepciami, ale eklekticky využíva citáty rozličných autorov, ktoré majú poukázať spravidla na spiritualitu a religiozitu skúmaných textov. V týchto častiach práce by bolo možné sústrediť skôr na problematiku teoretických aspektov recepcie literárneho textu, prípadne na využitie teórie recepčnej estetiky a ich funkcií pri interpretácii textu, ako aj na funkciu koncepcie mimetickosti pri skúmaní vzťahu medzi literárnym textom a čitateľom. V tejto časti práce autorka súčasne zjednodušuje funkciu irónie a ontologických a axiologických aspektov postmoderného textu, pričom na druhej strane na základe využitia zjednodušených binárnych opozícií považuje tzv. „múdrosovný diskurz“ „za inšpiratívny a v súčasnosti čitateľsky nesmierne relevantný“ tvrdiac, že „Texty danej povahy totiž pociťujeme v recepcii ako pravdivé, neironické, úprimné a závažné výpovede o svete, bytí a zmysle“ (s. 9-10). Takéto tvrdenie zdôrazňuje tzv. „múdrostný diskurz“ (s. 9) ako vysoko pozitívny, pričom sa na druhej strane zjednodušene a subjektívne odmietajú akékoľvek iné umelecké postupy zobrazenia sveta. Autorkino chápanie múdrosti je takmer identické s chápaním viery, religiozity, a morálnosti, čo sa prejavuje napr. na s. 70-71 a na iných miestach v práci. Problematickosť využitia kategórie „múdrosovného diskurzu“ je problematická, keďže všetky atribúty tohto diskurzu na s. 38 by sa dali aplikovať aj na postmodernú literatúru, ku ktorej autorka zaujíma subjektívny a teoreticky nezdôvodnený emocionálny negatívny postoj.

Napriek týmto výhradám je potrebné oceniť autorkinu interpretáciu literárneho textu, hoci interpretácia poviedkovej tvorby Grahama Greena v 4. kapitole práce spravidla opäť

smeruje k zdôrazňovaniu kresťanských hodnôt, ktoré Mária Kiššová chápe ako synonymum morálky, čo však redukuje komplexnosť významu týchto próz. V tejto kapitole Kiššová súčasne zdôrazňuje tematizáciu životnej skúsenosti tvrdiac, že „koncentrovanosť životnej skúsenosti ako jednu z kvalít dobrej poviedky považujem za kľúčovú pre proces jej kompletnej realizácie a zvýznamnenia v recepcnej skúsenosti čitateľa“ (s. 90), čím na jednej strane naznačuje, že tematizáciu životnej skúsenosti autorka považuje za prejav blízkosti fikčného sveta literatúry a životnej skúsenosti čitateľa, na druhej strane však práve takýmto zjednodušeným a klišéovitým tvrdením sa redukuje a simplifikuje komplexnosť významového potenciálu literárneho textu redukovaného v tomto prípade na zobrazenie životnej skúsenosti protagonistov, resp. v autobiografickom kontexte autora. Kiššovej analýza literárneho textu je podstatne presvedčivejšia a komplexnejšia pri analýze vybranej prózy Vladimíra Nabokova v 5. kapitole a kapitolách 6.-7. pri analýze vybranej prozaickej tvorby Muriel Sparkovej a Briana Talbota. Napriek eklektickosti výberu analyzovaných diel tieto kapitoly práce jednoznačne súvisia s názvom a podstatou študijného odboru Teória literatúry a dejiny jednotlivých národných literatúr a dokazujú autorkinu schopnosť samostatného a kritického myslenia o literatúre a jej orientáciu v teórii postmodernej literatúry a postmodernizmu. To sa prejavuje predovšetkým v Kiššovej precíznej analýze intertextuálnych a metafiktívnych súvislostí v skúmaných prózach a v naznačení viacerých interpretačných možností významu uvedených textov v kontexte využitia intertextuality a postmodernej poetiky textu. Týmito analýzami postmodernej poetiky textu autorka smeruje k téme práce poukazujúc na interpretačnú a významovú nejednoznačnosť textu z pohľadu percipienta, ktorú však považuje skôr za neutrálny, prípadne pozitívny aspekt významovej realizácie textu (s.144). Tým sa však dostáva do rozporu s vlastným kritickým postojom k postmodernej literatúre z úvodných častí práce. Napriek tomu však uvedené tri kapitoly práce tvoriace jej podstatnú časť predstavujú jej najkvalitnejšiu a najpresvedčivejšiu časť, ktorá dokazuje autorkinu schopnosť komplexnej analýzy literárneho textu v kontexte jeho významovej realizácie v kontexte tak literárnej histórie, ako aj teórie. Preto prácu považujem za prínosnú z hľadiska skúmania tak komplexnosti čitateľskej recepcie diela, ako aj z hľadiska analýzy skúmaných textov spravidla anglofónnej proviniencie, pričom za pozitívum možno považovať aj využitie translátologického prístupu k skúmaniu uvedenej

INŠTITÚT ANGLISTIKY A AMERIKANISTIKY

Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove

17. novembra č. 1, 080 01 Prešov

témy v časti práce zaoberajúcej sa staroanglickou literatúrou. Jazyk a štýl práce zodpovedá požiadavkám kladených na habilitačné práce, avšak odporúčam predovšetkým syntaktické a štylistické korektúry textu, prejavujúce sa vo využívaní nejasných, prípadne rozporuplných konštrukcií, ktoré znejasňujú podstatu prezentovaných myšlienok (napr. výrazy, akými sú „duchovná pravda“, „duchovná literatúra“, „životná múdrosť“ -s. 72,). Štruktúra práce je vyvážená a jednotlivé kapitoly smerujú k dosiahnutiu relevantných výsledkov výskumu, hoci autorka skúmanú tému neanalyzuje rigorózne systematickým využitím teoretického diskurzu, ale metódou, ktorú by bolo možné nazvať „hľadáním“ uvedenom v názve habilitačnej práce (hľadáním zmyslu literárneho textu, jeho axiologických, estetických a morálnych hodnôt, vzťahu medzi literárnym textom a životnou skúsenosťou čitateľa, ale aj samotnej metódy a pod.). Podobne je v rámci kompozície práce potrebné poukázať na absenciu autorkinej systematickejšej práce s teóriami uvedenými v úvode práce (F. Miko, A. Schopenhauer, L. Plesník, A. Popovič, a pod.). Napriek uvedeným výhradám možno túto prácu považovať za prínosnú z hľadiska skúmania komplexnosti tak významu, ako aj čitateľskej recepcie textu, preto

navrhujem jej autorke po úspešnej obhajobe práce udeliť vedecko-pedagogický titul

„docent“

Prešov, 20.8. 2016

Prof. PhDr. Jaroslav Kušnír, PhD.